

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΑΣ

[Ὁ πορ' ἡμῶν διακεκριμένος ὀφθαλμίατρος κ. Σπήλιος Χαραμῆς, ὃν ἐγνώρισαν ἤδη οἱ ἀγαθῶσ-αι τοῦ Ἡμερολογίου, ὁ πόσον

ἐνδεδεγῶς ἐγκύψας ἐν Ἑσπερία εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ σπουδαιοῦ-του τούτου κλά-
δου τῆς ἱατρικῆς, ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν
τοῦ ἐπιφανοῦς Trousseau, καὶ τοῦ ἡμε-
τέρου διασέμου Πανᾶ, ὁ διατηρῶν μίαν
τῶν τελειοτέρων κλινικῶν τῆς Ἀνατο-
λῆς, ἐφάμιλλον καὶ ἀνταξίαν τῶν νεω-
τέρων προόδων τῆς ἐπιστήμης, πόσον ὁ
ἐπιτυχῶς καὶ φιλανθρώπως ἐξασκῶν ἐν
Ἀθήναις τὸ ἔργον αὐτοῦ, εὐηρεσιέθη ν'
ἀποστείλῃ ἡμῶν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν

τοῦ Ἡμερολογίου τὴν κατωτέρω ἀξιόλογον μελέτην. Ὁ κ. Χα-
ραμῆς, ἐν ὧρα σχολῆς, καταγίνεται, ὡς γνωστόν, καὶ περὶ τὴν
φιλολογίαν τῆς ἱατρικῆς λίαν εὐδοκίμως.]

ἘΝ Τῇ ΝΑΝΤΙΠΡΗΤΩΣ κορωνίς τῶν πέντε αἰσθήσεων τοῦ ἀνθρώ-
που εἶνε ἡ ὄρασις. Ἡ συνειδήσις τοῦ λαοῦ, ἡ θρησκεία, ἡ
ποίησις, ὁ ἔρως, ἡ μητρικὴ στοργή, ἐξύμνησαν τὸ θεῖον τοῦτο
δῶρον, ἄνευ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος, τὸ εὐγενέστερον δημιούρ-
γημα τοῦ Πλάστου, ἤθελεν εἶσθαι φυτικὸν σχεδὸν ὄν. Διὰ τῆς
ὀράσεως ἐπικοινωνεῖ ἡ ψυχὴ ἡμῶν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κό-
σμου, λαμβάνει ἰδέαν τοῦ μεγαλείου τῆς φύσεως, ἐξ αὐτῆς δὲ
ἐπήγαγε καὶ ἡ ἰδέα τοῦ ὑπεράτου Ὁντος καὶ ἡ Θρησκεία.

Ἄν τὰ τιμωφέστερα τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἡ ζωὴ καὶ ἡ ὄρα-
σις, ἀναμφίβολως ἡ τύφλωσις εἶνε χειροτέρα τοῦ θανάτου. Διὰ
τοῦτο ἡ λέξις *οφθαλμὸς* = βλέπειν εὐλόγως μετέπεσεν εἰς τὴν ση-
μασίαν τοῦ *ζῆν*. Ὁ Οἰδίπους θέλων νὰ τιμωρήσῃ ἐαυτὸν διὰ τὸ
ἀπαίσιον ἀνοσιούργημα, ἐξέλεξε ὡς φρικτοτέραν τῶν ποινῶν
τὴν τύφλωσιν. Ὁ Ὀδυσσεύς, διὰ νὰ κατὰστήσῃ ζῶντα νεκρὸν
τὸν ἡμίθεον Κύκλωπα, ἐτύφλωσεν αὐτόν. Παρὰ δὲ τοῖς βαρβάρ-
οις ἡ σκληροτέρα τιμωρία ἢ ἐκδίκησις ἦτο ἡ ἐξόρυξις τῶν
ὀφθαλμῶν. Ὁ λαός, ἡ κοινὴ συνειδήσις, ἀνύψωσε διὰ τῶν τρυ-

φερωτέρων ἐκφράσεων τὸ ἱερὸν καὶ πολύτιμον τῆς ὁράσεως.
 « Τὸ παιδί καὶ τὰ μάτια μου » φωνεῖ ἡ φιλόστοργος μήτηρ.
 « Σοῦ ὀρκίζουμαι ἔς τὸ φῶς μου » λέγει ὁ θέλων νὰ κυρώσῃ τὸν ὀρκὸν αὐτοῦ. « Νὰ χαρῆς τὰ μάτια σου » εἶνε ἡ γλυκυτέρα τῶν εὐχῶν.

Ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ ὅτι εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντικατοπτρίζονται ὅλα τὰ συναισθήματα, ὅλοι αἱ μύχαι ἐκδηλώσεις τῆς ψυχῆς, ὅλος ὁ ἐσωτερικὸς ἡμῶν κόσμος, ἡ λύπη, ἡ χαρά, τὸ μῖσος, ἡ στοργή, ἡ ἐκπληξίς, ὁ φόβος, τὸ θάρρος; Τίς δὲν ἀναγνωρίζει εἰς τὸ παιδικὸν βλέμμα τὴν ἀγνότητα τῆς πρώτης ἡλικίας καὶ τίς δὲν συναντᾷ εἰς τὰ ὄμματα τῆς μητρὸς τὸ ἀβρότερον τῶν αἰσθημάτων — τὴν μητρικὴν στοργήν; Τίς δὲν γνωρίζει ὅτι ὁ ἐγκληματίας μετὰ κόπου δύναται νὰ ἀτενίσῃ τὸ θῦμα του, ἐνῷ εἰς τὸ βλέμμα τοῦ ἀθώου λάμπει ἡ εἰλικρίνεια; Τὸ περιεργότερον εἶνε ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ πέραν ἔτι τῆς ζωῆς προδίδουσι τὰ συναισθήματα, ὑφ' ὧν κατείχετο ὁ θνήσκων κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ στιγμὰς. Οὕτω λ.χ. οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ δολοφονηθέντος μένουσιν ὑπερμέτρως ἠνεωγμένοι ἐκφράζοντες τὸν ὀργισμὸν. Παρόμοια συναισθήματα προδίδουσι καὶ οἱ τῶν ἐκ ψύξεως ἐν πορείᾳ, ἐν πολέμῳ, κλπ. θνησκόντων. Ὁ ἐν Παρισίοις μέγας ἱατροδικαστὴς Brouardel, εἰς τὰ θαυμάσια αὐτοῦ μαθήματα τῆς Μόρφης, ἐνθα περισυλλέγονται κατ' ἐκάστην οἱ ἄγνωστοι νεκροὶ τῆς λαθρυνθώδους μεγαλουπόλεως, πολλάκις εἰς πρόσφατα πτώματα ἀνευ ἄλλης ἐξετάσεως ἢ μόνον διὰ τῆς ἐκφράσεως τῶν ὀφθαλμῶν διεγίνωσκεν ἀσφαλῶς ὅτι τὸ πτώμα ἀνῆκεν εἰς δολοφονηθέντα. Δὲν εἶνε δὲ ἀνάγκη νὰ ὑπομνήσω ὅτι κατ' ἐκάστην οἱ ψυχολόγοι ἀνακριτικοὶ ὑπάλληλοι συλλαμβάνουσιν ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης ἐκφράσεως τῶν ὀφθαλμῶν τοὺς πλέον ἐνδομύχους στοχασμοὺς καὶ τὰ κρύφια συναισθήματα τῶν ἐνόχων.

* *

Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ αἰσθητικὴν ἔποψιν οἱ ὀφθαλμοὶ μετὰ τῶν παρομαρτούντων αὐτοῖς ὀφρύων καὶ βλεφάρων εἰσὶ τὸ κέντρον τῆς ὅλης ἐκφράσεως τοῦ προσώπου. Οὕτω λ.χ. μαῦροι καὶ κίτρινοι ὀφθαλμοὶ εἰσὶ πλήρεις ζωῆς καὶ σφρίγγους. Ἄλλ' ἢ πρῶτης τῶν αἰσθημάτων ἀνῆκει εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνοικτοῦ χρώματος ὀφθαλμοὺς. Ἡ θεὰ τῆς φρονήσεως, ἡ Ἀθηνᾶ, εἰκονίζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κυανόφθαλμος. Τὰ ἄτομα τὰ ἔχοντα μεγάλα ὄμματα διακρίνονται διὰ τὰ εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα τοῦ χαρακτῆρος. Καὶ τὰ ζῶα ἔτι, τὰ ἔχοντα

μεγάλους ὀφθαλμούς, ὡς οἱ βόες, τὰ πρόβατα, αἱ ἔλαφοι, κλπ. εἰσὶν ἡμερα, ἐνῶ τὰ κεκτημένα μικροῦς, ὡς ἡ ἀλώπηξ, ἡ ὕψινα καὶ ἄλλα, γνωρίζονται διὰ τὸ αἱμοχαρὲς καὶ ἄγριον τῶν ὁρμῶν αὐτῶν.

Ὁφθαλμοὶ οὐδόλως προσέχοντες τῶν κογχῶν ἄλλ' ἐμπεπηγμένοι ἐντὸς αὐτῶν, ἐκφράζουσι πνεῦμα θετικὸν καὶ παρρητικόν· μικροὶ δέ, ζωηροί, λάμποντες καὶ εὐστροφὴ μικτοροῦσι πνεῦμα γοργόν καὶ ἀποφασιστικόν. Ὁφθαλμοὶ σκιαζόμενοι ὑπὸ λεπτῶν καὶ διαφανῶν βλεφάρων, ἔχοντες μικρὰν τὴν ἐξωτερικὴν γωνίαν, ἀνέχουσιν εἰς ἄτομα πανοῦργα καὶ ἐπιβλαβῆ, ἐνῶ τὸναντίον ὀφθαλμοὶ εὐμεγέθεις μὲ εὐτραφῆ βλέφαρα ἐγγυῶνται εὐστάθειαν καὶ εὐθύτητα χαρακτῆρος. Ἐν γένει δέ, ὡς εἶπεν ὁ Οὐγγώ, « οἱ ὀφθαλμοὶ εἰσὶ θυρίς ἡνεωγμένη, δι' ἧς διαβλέπεται ἡ ψυχή. »

Εὐνόητον ὅτι τὸ πολῦτιμον τοῦτο αἰσθητήριον τοῦ ἀνθρώπου δεῖται αὐστηρᾶς καὶ ἐνδελεχοῦς ἐπιμελείας, ἀφοῦ ὁ ὄργανισμὸς αὐτοῦ ὑπόκειται ἀδιαλείπτως εἰς τὴν ἀντίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος, καὶ ἀφοῦ ἡ ζωὴ, κατὰ τὸν Bichart, εἶνε σύνολον ἐνεργειῶν ἀντιτασσομένων πρὸς τὸν θάνατον. Ἀλλ' ἡ ὑγιεινὴ, ἡ κατέχουσα ἔξοχον θέσιν ἐν τῇ καθόλου ἐπιστήμῃ καὶ ἥτις εἶνε *ἰατρικὴ τοῦ ὕγιους ἀνθρώπου*, ἔρχεται ἐπίκουρος πρὸς διατήρησιν καὶ τῆς ὁράσεως κατὰ τῶν ἔξωθεν προσβολῶν, διὸ καὶ ἀποτελεῖ ἴδιον καὶ εὐρύτατον κλάδον. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀκόμη Ἕλλησιν ἡ καθόλου ὑγιεινὴ, ἰδιαιτάτα δὲ ἡ ὑγιεινὴ τῶν ὀφθαλμῶν, ἤρχαζεν ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἱπποκράτους, ὅστις εἰς τοὺς ὀφθαλμικῶντας συνεβούλευε δίαιταν, ὀλιγοποσίαν, περίπατον ὑπαίθριον ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, κατάκλισιν ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ καὶ ἀποφυγὴν τῶν διεγερτικῶν, καὶ δὴ τοῦ πολλοῦ φωτός καὶ τῶν στιλπνῶν ἀντικειμένων.

* *

Ἐν τούτοις σήμερον, ὅτε ἡ καθόλου καὶ δημοσία ὑγιεινὴ ὑποδεικνύει ἀπειρίαν μέσων καὶ ἐφαρμογῶν, διὰ τε τῶν δημοτικῶν καὶ κυβερνητικῶν ἀρχῶν, πρὸς ἀπόκρουσιν καὶ καταπολέμησιν τῶν ἐν ταῖς πόλεσι κυρίως ἐνσκηπτόντων νοσημάτων, ἡ ὑγιεινὴ τῆς ὁράσεως, ἧς οἱ κανόνες ἔδει πρωτίστως νὰ λαμβάνωνται ὑπὸ σπουδαίαν μελέτην, δὲν ἐπασχολεῖ ἀτυχῶς τὰς ἀτρύτους φροντίδας τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἰδιωτῶν. Καὶ τοῦτο διότι ἀγνωεῖται ἡ δὲν κατενόηθη ἔτι ἐπαρκῶς ἡ χρησιμότης καὶ ἡ ἀπαραίτητος ἐφαρμογὴ τοῦ μέρους τούτου τῆς Ὑγιεινῆς.

Πόσοι ἐκ τῶν ἐλαφρῶς ἢ βυχρῶς προσβαλλομένων ἐξ ὀφθαλμιάσεων, δὲν θὰ εἶχον ὑγιεῖς, ἐκπραστικούς καὶ ὠραίους ὀφθαλμούς, ἐὰν ἐλάχιστα ἐπεμελοῦντο αὐτῶν. Καὶ πόσοι ἐξ ἀγνοίας, ὀλιγωρίας ἢ προληψείας δὲν ἔπαθον ἐξασθενέσιν ἢ καὶ βλάβην ἀνεπανόρθωτον τῆς ὁράσεως, διότι ἀπέφυγον νὰ συμβουλευθῶσι καὶ ἐφαρμόσωσιν ἐπικαίρως τὰ ὑπὸ τῆς ὀφθαλμιατρικῆς ἐπιβαλλόμενα μέτρα τῆς ὑγιεινῆς τῶν ὀφθαλμῶν. Οὕτω λ.χ. πολλοί, φθάνοντες εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην τῆς πρεσβυωπίας, τῆς ἐκ τοῦ πλησίον δηλαδὴ κοπιώδους ὁράσεως, ἀποφεύγουσιν ἐπίτηδες τὴν χρῆσιν ὑέλων, νομίζοντες ὅτι αὕτη ἐξασθενίζει τὴν ὄρασιν, ἐνῶ τοῦναντίον καὶ ταύτην βλάπτουσι καὶ εἰς μείζονας ὀφθαλμικάς παθήσεις ὑπόκεινται. Ἐπίσης πολλοὶ μύωπες. ἐκ πλάνης ἢ ἀγνοίας, φρονοῦντες ὅτι ὠφελοῦσι τὴν ὄρασιν αὐτῶν ἐὰν μεταχειρίζονται διόπτρα κατώτερα τοῦ κεκανοτισμένου βαθμοῦ, δὲν κάμνουν ἄλλο ἢ νὰ καταστρέψωσιν οὕτω βαθμηδὸν τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν. Καὶ ἐν γένει οἱ αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην χρήσεως διόπτρων, ἀντὶ νὰ συμβουλευθῶσι τὸν ἱατρόν, ὅστις διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκόπου καὶ τῆς σκιασκοπείας θὰ ὀρίσῃ αὐτοῖς ἐπακριβῶς τὸν ἀνάλογον βαθμὸν διόπτρων, μετακίνοῦσιν ἀφελέστατα εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα ἔμπορον καὶ ἐκ τοῦ σωροῦ αὐτῶν ἐκλέγουσιν αὐτοβούλως ἐν ζεῦγος οἰονδήποτε. Πόσον καταστρεπτικὸν ἀποβίνει τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ ἡ καθ' ἐκάστην πείρα. Διὰ τοῦτο ἐν Εὐρώπῃ πολλὰ ἐγκριτὰ καταστήματα διόπτρων ἀρνοῦνται τὴν πώλησιν τοιούτων ἄνευ συνταγῆς τοῦ εἰδικοῦ ἱατροῦ.

Ἐν γένει δὲ αἱ ὀλέθριαι συνέπειαι τῆς ἀγνοίας ἢ τῆς παραμελήσεως τῆς ὑγιεινῆς τῶν ὀφθαλμῶν εἰσὶ τοιαῦται, ὥστε ἐν Γερμανίᾳ οἱ διαπρεπεῖς εἰδικοὶ Cohn καὶ Seidelmann, κατόπιν μελετῶν καὶ παρατηρήσεων καὶ στατιστικῶν, ἐξηκρίβωσαν ὅτι ἐπὶ 1000 τυφλῶν οἱ 762 θὰ ἠδύναντο νὰ μὴ ᾔνε τοιοῦτοι ἐὰν ἐπεμελοῦντο τῆς ὁράσεως αὐτῶν καὶ ἐγκαιρῶς προσέφευγον εἰς τὰ πρὸς ὑγιεινὴν καὶ θεραπείαν κεκυρωμένα μέτρα τῆς ἐπιστήμης. Καὶ ἐν Γαλλίᾳ δὲ ὁ διάσημος ὀφθαλμιάτρος καὶ ἡμέτερος διδάσκαλος Troussseau ἀνεῦρε διὰ τῶν στατιστικῶν ὅτι οἱ 75 ἐπὶ τοῖς 100 τῶν τυφλώσεων θὰ ἠδύναντο πάντως νὰ προληφθῶσιν.

Ἄς ἐπιμελούμεθα λοιπὸν καὶ ἃς μεριμνῶμεν ἐν κειρὶ περὶ τοῦ εὐγενεστεροῦ καὶ πολυτιμωτέρου τῶν ἀγαθῶν τῆς θείας Προνοίας, τῆς ὁράσεως.

Ἄς φροντίζωμεν «διὰ τὰ μάτια μας.»

ΣΠΗΛΙΟΣ ΧΑΡΑΜΗΣ